

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Одилова Зайнура Обидовна дар мавзуи «Масъалаҳои таҳқиқ, тарҷума ва таъсирпазирӣ дар робитаҳои адабии тоҷику фаронсавӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020500 – Филология (6D020502 – Адабиёти тоҷик, равобити адабӣ) пешниҳод гардидааст.

Омӯзиши робитаҳои адабии Шарку Ғарб дар адабиётшиносии тоҷик ҳамчун шоҳи мустақили адабпажухӣ таърихи беш аз шастсола дошта бошад ҳам, паҳлуҳои зиёди он, аз ҷумла масъалаҳои таҳқиқ, тарҷума ва таъсирпазирӣ дар пайвандҳои адабии тоҷику фаронсавӣ, то ҳанӯз ба таври фарогир ва бонизом мавриди пажӯҳиши махсус қарор нагирифта буданд. Дуруст аст, ки дар осори Ш. Мухтор, И. С. Раҷабова, Д. Ҳ. Бобоева, Д. О. Маҳмудов, Н. С. Гадоева ва дигар донишмандон ҷанбаҳои ҷудогонаи ин масъала баррасӣ шудаанд, вале арзёбии дастовардҳои робиташиносии тоҷик дар ин самт, бахусус қорхое, ки дар даврони Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом ёфтаанд, нисбат ба таҳқиқи ҷомеа дошт. Аз ин лиҳоз, мавзуи диссертатсияи З. О. Одилова дар адабиётшиносии муосири тоҷик муҳрам ва саривақтӣ буда, ҳам аз ҷиҳати назарӣ ва ҳам аз ҷиҳати амалӣ аҳаммияти калон дорад.

Тавре аз муҳтавои автореферат бармеояд, диссертатсия аз муқаддима, се боб, қордаҳ фасл, ҳулоса ва феҳристи адабиёт иборат буда, ҳаҷми умумии он 197 саҳифаро ташкил медиҳад. Дар муқаддима муҳрамии мавзӯ, дараҷаи таҳқиқи он, мақсаду вазифаҳо, объекту предмет, наwgонии илмӣ, нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти назарӣ ва амалии таҳқиқот бо риояи талаботи муқарраргардида баён ёфтаанд.

Боби якуми диссертатсия – «**Заминаҳо ва самтҳои асосии робитаҳои адабии Тоҷикистон ва Фаронса**» – ба баррасии робитаҳои расмӣ ду кишвар дар замони муосир, пешинаи таъсири фарҳангу адаби Фаронса ба ҳаёти адабию фарҳангии халқи тоҷик ва самтҳои асосии пайвандҳои адабии тоҷику фаронсавӣ бахшида шудааст. Муаллиф заминаҳои таърихӣ, сиёсӣ ва фарҳангии робитаҳои адабро бо далелҳои мушаххас нишон дода, махсусан нақши маорифпарварони бухорӣ Аҳмади Дониш ва Мирзо Сирочи Ҳакимо дар ошноии ҷомеаи тоҷик бо фарҳанги фаронсавию аврупоӣ бо маврид таҳлил кардааст.

Дар боби дуюм – «**Робитаҳои адабии тоҷику фаронсавӣ дар заминаи пажӯҳишоти адабӣ**» – саҳми муҳаққиқони тоҷик Ш. Мухтор, И. С. Раҷабова, Д. Ҳ. Бобоева, Д. О. Маҳмудов ва Н. С. Гадоева дар таҳқиқи робитаҳои адабии тоҷику фаронсавӣ ба таври муназзам арзёбӣ шудааст. Ин боб аз он ҷиҳат ҷолиб аст, ки бори нахуст дар робиташиносии тоҷик таърихи омӯзиши масъала ба

сифати объекти мустақили таҳқиқ интиҳоб гардида, дастовардҳои мактаби робиташиносии тоҷик ҷамъбааст шудаанд.

Боби сеюм – «Робитаҳои адабии тоҷику фаронсавӣ бар мабноси тарҷума ва таъсирпазирӣ» – аз шаш фасл иборат буда, қисмати марказӣ ва арзишманди диссертатсияро ташкил медиҳад. Дар ин боб тарҷума ҳамчун воситаи асосии ба вучуд омадани робитаҳои адабӣ, тарҷумаи осори адибони фаронсавӣ ба забони тоҷикӣ дар замони шуравӣ ва даврони Истиқлол, дурнамои тарҷумаи намунаҳои адабиёти Фаронса дар Тоҷикистон ва таъсирпазирии назму насри тоҷик аз адабиёти фаронсавӣ таҳқиқ шудаанд. Шоистаи таъкид аст, ки муаллиф дар мавридҳои зарурӣ матнҳои аслии фаронсавиро бо тарҷумаҳои тоҷикӣ (аз ҷумла, тарҷумаҳои осори А. Камю, О. де Балзак, Г. де Мопассан, П. Верлен ва дигарон) муқоиса намуда, тарҷумаи таҳтулафзии худро низ пешниҳод кардааст, ки ин ба хулосаҳои диссертант эътимодноки мебахшад.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки дар он бори нахуст дар адабиётшиносии тоҷик масъалаҳои таҳқиқ, тарҷума ва таъсирпазирӣ дар робитаҳои адабии тоҷику фаронсавӣ ба таври маҷмӯӣ, бо фарогирии ҳам давраи шуравӣ ва ҳам даврони Истиқлол, мавриди пажӯҳиш қарор гирифтаанд. Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда аз муҳтавои диссертатсия бармеоянд ва дар матни автореферат бо далелҳои кофӣ асоснок гардидаанд. Хулосаҳои дар автореферат овардашуда мантиқан аз рафти таҳқиқ бармеоянд ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот барои рушди минбаъдаи робиташиносии тоҷик муфиданд.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 9 мақолаи илмӣ, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъъ расидаанд, инчунин дар маърузаҳо дар конференсияҳои сатҳи байналмилалӣ, ҷумҳуриявӣ ва донишгоҳӣ инъикос ёфтаанд, ки ин аз тасвиби кофии натиҷаҳои диссертатсия гувоҳӣ медиҳад.

Дар баробари муваффақиятҳои зикршуда, дар автореферат баъзе норасоиҳо низ ба мушоҳида мерасанд:

1. Дар матни автореферат тақрори баъзе ҷумлаву андешаҳо роҳ ёфтааст; аз ҷумла, маълумот дар бораи нахустин тарҷумаи пурраи фаронсавии достони «Хусрав ва Ширин»-и Низомии Ганҷавӣ (соли 1970) ва иқтибос аз таҳқиқи Н. С. Гадоева дар як саҳифа ду маротиба айнан оварда шудааст (саҳ. 18-19), ки хангоми чопи минбаъда ислоҳи он ба манфиати кор аст.

2. Дар автореферат имлои калимаи «фаронсавӣ» яқсон нест: дар баробари шакли меъёрии «фаронсавӣ» дар як қатор саҳифаҳо (аз ҷумла, саҳ. 10-11, 14-15, 24 ва дар феҳристи интишороти муаллиф, саҳ. 31-32, 67-68) шакли «франсавӣ» низ дучор меояд, ки ягонагии услуби илмӣ матнро тақозо менамояд.

3. Дар баъзе фаслҳои боби дуюм, ки ба арзёбии осори муҳаққиқони ҷудогона бахшида шудаанд (саҳ. 16-20), унсури тавсиф бар таҳлили интиқодӣ

бартарӣ дорад; изҳори муносибати возеҳтари худи диссертант ба хулосаҳои муҳаққиқони пешин арзиши илмӣ ин фаслҳоро боз ҳам меафзуд.

4. Ба андешаи мо, агар дар қисмати муқоисаи тарҷумаҳо (саҳ. 22-27) доираи намунаҳои аз забони асл овардашуда васеътар мебуд, хулосаҳои муаллиф оид ба хусну қубхи тарҷумаҳо, ба монанди таҳлили муваффақи тарҷумаи повести «Бегона»-и А. Камю (саҳ. 21-22), боз ҳам мукамалтар мегардиданд.

Эродҳои зикршуда хусусияти ҷузъӣ ва тавсиявӣ дошта, ба арзиши илмӣ таҳқиқот ҳалал намерасонанд ва сифати баланди кори анҷомдодашударо зери шубҳа намегузоранд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Одилова Зайнура Обидовна дар мавзӯи «Масъалаҳои таҳқиқ, тарҷума ва таъсирпазирӣ дар робитаҳои адабии тоҷику фаронсавӣ», ба андозае ки аз муҳтавои автореферат бармеояд, таҳқиқоти анҷомёфтаи илмӣ буда, ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, ва дигар санадҳои меъёрии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад. Муаллифи он – Одилова Зайнура Обидовна ба дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020500 – Филология (6D020502 – Адабиёти тоҷик, равобити адабӣ) сазовор аст.

Такриздиханда: номзади илмҳои филологӣ,
мушовири сардори Хадамоти алоқаи назди
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
18.08.2026

Амонзода Ширин Шодӣ

Имзои Ш.Ш. Амонзодаро тасдиқ мекунам:
сардори шӯъбаи кадрҳои Хадамоти алоқаи
назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
18.08.2026

Ҳакимзода Саида

Нишонӣ: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон
Ҳиёбони Рӯдакӣ 57, шаҳри Душанбе,
Хадамоти алоқаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
Тел: (+992) 918 99 85 44
E-mail: amonzodashirin@gmail.com

